

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

เรื่อง วิธีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก

โดย โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ คณิศร เต็งรัง ราชรี ปิ่นแก้ว และ วรัญญา เพ็ชรคง

ผู้วิจารณ์ : พรพันธุ์ เขมคุณาคัย

ในขณะที่พลังความรู้และพลังความร่วมมือของคนและองค์กรต่างๆ กลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น การวิจัยชุมชนได้ถูกนำมาใช้เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบนฐานความรู้ของชุมชนเอง การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องของชุมชนสะท้อนอย่างชัดเจนผ่านการก่อรูปของภาคประชาสังคมที่ยกระดับความเข้มแข็งอย่างก้าวกระโดด ทำให้เห็นการเติบโตในเชิงคุณภาพของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ

หนังสือเรื่อง วิธีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก โดย โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ คณิศร เต็งรัง ราชรี ปิ่นแก้ว และ วรัญญา เพ็ชรคง เป็นคำตอบหนึ่งของความสำเร็จ เพราะหนังสือเล่มดังกล่าวนำเสนอเครื่องมือเพื่อให้คนในมองเห็นตนเอง และให้คนนอกมีวิธีการเข้าใจและเข้าถึงคนในเสมือนนั่งอยู่ในหัวใจของคนใน คุณูปการของหนังสือที่มีต่อผู้สนใจเรียนรู้วิธีชุมชน ส่งผลให้หนังสือมีจำนวนพิมพ์ถึง 9 ครั้ง ในระยะเวลา 11 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2554

สาระของหนังสือประกอบด้วยบทนำ การปรับทัศนคติสู่การเรียนรู้ชุมชน บทที่ 1 แผนที่เดินดิน (Geo-Social Mapping) บทที่ 2 ผังเครือญาติ บทที่ 3 โครงสร้างองค์กรชุมชน บทที่ 4 ระบบสุขภาพชุมชน บทที่ 5 ปฏิทินชุมชน บทที่ 6 ประวัติศาสตร์ชุมชน บทที่ 7 ประวัติชีวิต และบทสรุป จะทำงานต่อไปอย่างไร

บทนำ การปรับทัศนคติสู่การเรียนรู้ชุมชน บทนี้เขียนในเชิงสาธกโวหาร มีการแสดงตัวอย่างจากกรณีศึกษา เพื่อสะท้อนจุดอ่อนของการศึกษาชุมชน สาเหตุของความล้มเหลวในงานสุขภาพชุมชน และนำเสนอเครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ใช้ในการศึกษาชุมชนเชิงลึก ประกอบด้วย แผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ โครงสร้างองค์กรชุมชน ปฏิทินชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน และประวัติชีวิตบุคคลที่น่าสนใจ

การอธิบายการใช้เครื่องมือทั้ง 7 ชิ้น ใช้รูปแบบเดียวกันในการอธิบาย ซึ่งประกอบด้วย การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือแต่ละประเภท ปัญหาที่พบในการใช้เครื่องมือแต่ละประเภท ประโยชน์ของเครื่องมือแต่ละประเภท ความหมายของเครื่องมือแต่ละประเภท หลักการสำคัญของเครื่องมือแต่ละประเภท วิธีการทำหรือการใช้เครื่องมือแต่ละประเภท ตัวอย่างเครื่องมือและการนำเครื่องมือแต่ละประเภทไปใช้ประโยชน์ แบบฝึกหัดการทำหรือการใช้เครื่องมือแต่ละประเภท บทสรุปการใช้เครื่องมือแต่ละประเภท และข้อเสนอแนะการใช้เครื่องมือแต่ละประเภทในการศึกษาชุมชน

จุดเด่นของงานเขียน นอกจากอธิบายการใช้เครื่องมือในลักษณะบรรยายโวหาร และมีการสอดแทรกสาธกโวหารตลอดทั้งเล่มแล้ว ยังประกอบด้วยภาพ แผนภูมิ และตาราง ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปปรับใช้ในการศึกษาชุมชนได้เป็นอย่างดี

สำหรับบทสรุป จะทำงานต่อไปอย่างไร เป็นการย้ำเน้นให้เห็นถึงความจำเป็นของเครื่องมือที่เป็นตัวช่วยให้การทำงานกับชุมชนนั้นง่ายขึ้น การปรับใช้เครื่องมืออย่างเหมาะสม ช่วยให้เกิดผลเชิงบวกหลายประการ คือ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ช่วยค้นหาศักยภาพชุมชน ช่วยเสริมอำนาจชุมชน ช่วยวิจัยและเรียนรู้ ช่วยในการพัฒนาคน และช่วยแปลงความรู้ส่วนบุคคลให้เป็นความรู้สาธารณะ ในขณะเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยความสำเร็จของงานชุมชน คือ ทศนคติเชิงบวกและการเคารพในศักยภาพชุมชน ความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดีกับชุมชน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ-

หนังสือ วิถีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก จะเกิดประสิทธิภาพได้จริงเมื่อผู้อ่านเรียนรู้เครื่องมือการศึกษาชุมชนดังกล่าวจากหนังสือเล่มนี้อย่างละเอียดจนเข้าใจถ่องแท้ และนำเครื่องมือเหล่านั้นไปใช้จริงในการศึกษาชุมชน

